

Asia: VN/4507/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaksi (MISU)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpidekokonaisuus tasapainoinen, vaikuttava ja toteuttamiskelpoinen?

Ensimmäisen maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman laatiminen on myönteinen askel Suomen ilmastopolitiikassa. Amnesty myös pitää tervetulleena maankäyttösektorin sisällyttämistä ilmastolain alaiseen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmään.

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman tavoitteena on kasvattaa hiilinieluja vuosittain vähintään 3 miljoonaa tonnia CO₂-ekvivalenttia vuoteen 2035 mennessä. Työryhmän luonnoksessa ehdottamien toimien ilmastovaikutuksiin liittyy kuitenkin merkittäviä epävarmuuksia ja toisaalta ehdotetaan toimia, joiden ilmastovaikutusta ei ole arvioitu lainkaan. Amnesty pitää tärkeänä, että keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman tapaan Suomen ilmastopaneeli ja keskeiset tutkimuslaitokset arvioivat ehdotetun suunnitelmaluonnoksen ilmasto- ja luontovaikutusten kokonaisuuden ja hallitus tarvittaessa päivittää suunnitelmaa arvion pohjalta ennen sen eteenpäin viemistä. Maankäyttösektorin ilmastotoimien on oltava linjassa perus- ja ihmisoikeuksien, luonnon monimuotoisuuden suojelun ja muiden ympäristötavoitteiden kanssa.

Vaikuttavuudeltaan hyviksi arvioituja toimenpiteitä, kuten metsien kiertoaikojen pidentäminen valikoiduilla kohteilla, jätetään suunnitelmaluonnoksessa selvityksen asteelle (s. 65-66, s. 110). Metsäkadon ehkäisemistä koskevat ehdotukset ovat varsin vaatimattomia. Amnesty katsoo, että ohjausvaikutuksiltaan riittävän suuruisen maankäytön muutosmaksun käyttöönottoa tulisi alkaa valmistella välittömästi eikä vain aloittaa muiden toimien valossa ehdollista selvitys- ja valmistelutyötä.

Vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden edistämiseen ilmastovaikutusten kompensaaion välineenä tulee suhtautua erittäin kriittisesti ja varovaisesti. Niillä ei tule mahdollistaa ilmastovaikutusten kaksoislaskentaa eivätkä ne saa vaarantaa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Suomen luonnonsuojeluliiton tavoin Amnesty katsoo, ettei kompensatioilla saa mahdollistaa fossiilisten polttoaineiden käytön jatkamista eikä hidastaa välttämätöntä vihreää siirtymää. Taakanjakosektori ja maankäyttösektori on pidettävä selkeästi erillään toisistaan.

2. Toimeenpanon näkökulmasta maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmassa hyväksyttävyyys ja oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä. Arvioi niiden toteutumista suunnitelmassa.

Perus- ja ihmisoikeudet ovat oikeudenmukaisen siirtymän selkäranka. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaluonnokseen ei sisälly minkäänlaista perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia sen enempää kuin sukupuolivaikutusten arviointia. Tämä on Amnesty mielestä erittäin huolestuttavaa ja merkittävä puute. Amnesty korostaa kaiken ilmastopolitiikkaa koskevan lainsäädännön, ilmastopolitiikan suunnitelmien ja toimenpideohjelmien perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin tärkeyttä. Arviointia tulee tehdä valmisteluvaiheen lisäksi osana lainsäädännön ja suunnitelmien toimeenpanoa ja seurantaa sekä jälkikäteen arvioitaessa. Arviointeja on tärkeää tehdä sekä virkatyönä että ulkoisten arvioijien toimesta.

Amnesty korostaa haavoittuvien ja marginalisoitujen ihmisten, kuten saamelaiden, lasten ja nuorten sekä pienituloisten aseman huomioimista osana ilmastopolitiikan perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia

3. Muuta huomioitavaa suunnitelmaluonnoksesta.

Amnesty pitää erittäin huonona hallintotapana, että suunnitelman taustalla olevat skenaariolaskelmat julkaistiin vasta kesken suunnitelmaluonnoksen lausuntoajan. Amnesty myös korostaa sidosryhmien yhdenvertaisen ja laajan osallistamisen, valmistelun läpinäkyvyyden ja tiedon avoimuuden tärkeyttä ilmastopolitiikan suunnitelmien laatimisessa jo valmistelun alkuvaiheesta lähtien.

Savolainen Taru
Amnesty International Suomen osasto